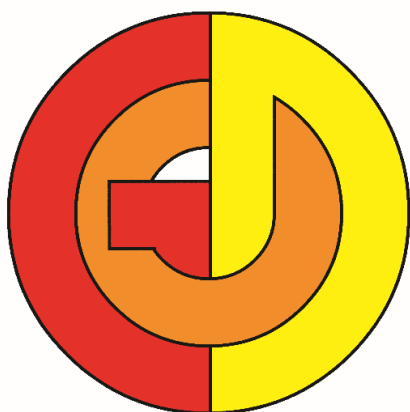

GOD ZONDER FRANJES

Waarom ik toch geloof

Pol Hendrix

HET is in deze tijd *bon ton* om te getuigen dat je komaf hebt gemaakt met je katholieke opvoeding, met een God die volgens geen enkel verstandig mens kan bestaan, met een kerk die men nu toch wel ontmaskerd heeft als een bende oude snoepers die een gevaar vormen voor onze kinderen. Dat ik tegen deze achtergrond toch gelovig ben gebleven en met nog meer overtuiging en overgave, wil ik in dit artikel kwijt. Ik wil proberen te vertellen waarom ik toch nog geloof en hoe ik daarin veel meer aan de zijde sta van de critici dan aan die van de behoudsgezinde gelovigen.

GOD

Meteen het hoge woord eruit! Als ik het hier over geloof heb, dan wel bepaald over geloof in God. En als het gaat over God dan heeft ieder daar zijn/haar eigen kijk op. Die kijk bepaalt of men in die God gelooft of hem verwerpt. Ik weet niet of er recent nog onderzoek is gedaan naar het godsgeloof in onze gewesten, maar naar mijn aanvoelen zitten de meesten wat dat betreft op de wip. Zij vermoeden dat er wel 'iets' is dat men misschien 'god' zou kunnen noemen, maar gezien dat toch niet in de mode is, maakt men er geen prioriteit van om daar duidelijkheid over te krijgen. Het leven zelf zal

hen mogelijk op een intens moment naar de ene of andere kant doen overhellen, al zal dat dan misschien maar tijdelijk zijn.

Naast deze 'ietsisten' (en agnosten) heb je dan de twee kleinere groepen die wel duidelijk voor zichzelf hebben uitgemaakt dat God bestaat (de gelovigen van verschillende denominaties en godsdiensten) of niet bestaat (de niet-gelovigen, atheïsten, vrijzinnigen ...). In gesprekken met deze laatsten merk ik dat de God die zij verwerpen bepaald niet de God is in wie ik geloof! Al wenst men uitdrukkelijk niet het bestaan van een opperwezen te erkennen, toch wordt er omtrent de identiteit van dat opperwezen (een vreselijk woord, vind ik zelf) veel ingevuld dat voor moderne gelovigen, mij dunkt, even verwerpelijk is.

"Als hij bestaat, dan doet hij zijn werk niet goed," zeggen ze dan, want ze willen hem natuurlijk inpassen in hun werkelijkheid en daarenboven gaan ze ervan uit dat een God per definitie almachtig is, waarbij er geen ruimte voor discussie is over wat we dan onder

die almacht moeten verstaan en of we hoegenaamd wel moeten aannemen dat God almachtig is. Als het over God gaat, bedient men zich liever van clichés en van het a priori dat God niet kán bestaan, dan de verschillende mogelijkheden in overweging te nemen.

Met dit alles wil ik enkel iets bijna karikaturaal scherpstellen en zeker niet beweren dat er geen gesprek mogelijk is. Ik durf zelfs stellen dat er onder atheïsten meer religieus ingestelde mensen zijn dan bij conservatieve gelovigen ...

WOORDEN

Waarover kan er meer spraakverwarring bestaan dan over het begrip 'God'? We zouden er wellicht beter over zwijgen, want er zijn toch geen woorden of beelden toereikend genoeg om God recht te doen. Maar, paradoxaal genoeg, ligt daar juist de reden waarom gelovigen niet over God mogen zwijgen! Het is immers een bevrijdende gedachte dat God zich niet in mensenwoorden laat vangen. De paus noch de bijbel kunnen onweerlegbare

Het is een bevrijdende gedachte dat God zich niet in mensenwoorden laat vangen. Niet de paus noch de bijbel kunnen onweerlegbare waarheden over God verkondigen.

waarheden over God verkondigen. Zij kunnen zich beroepen op de bijbel en op de traditie, maar het zal altijd een stamelen blijven. Maar wat wel duidelijk is, dat is de onverbreekbare band tussen God en de mensen. God en mens zijn niet los verkrijgbaar. Zoals ik het aan het begin van een van mijn eucharistische dankgebeden formuleer:

“God, wanneer wij hier samenzijn dan is het om uitdrukking te geven aan onze dankbaarheid om al datgene wat Gij voor ons betekent. Schepper zijt Gij, Heer van alle leven, mysterievol veraf en liefdevol nabij, want dat is uw naam, hierin ligt uw belofte: dat Gij er altijd zult zijn voor ons en wij de reden zijn van uw bestaan.”

Ik wil deze woorden even voor u toelichten.

- Om te beginnen zou ik voortaan liever de term ‘Heer’ niet meer gebruiken omdat die te veel thuishoort in een feodale wereld, waarmee wij in onze tijd geen voeling meer hebben. Het is een van die invullingen van ‘God’ die het gesprek bemoeilijken en waarbij je meteen ook kan opwerpen dat we dan net zo goed ‘Dame’ zouden kunnen zeggen ... In vele bijbelvertalingen wordt ‘de HEER’ gebruikt i.p.v. de Hebreeuwse naam van God – JHWH – die volgens Joods inzicht niet zou mogen worden uitgesproken (al is die naam nu juist zo zinvol – zie verder). Met de aanspreking ‘Vader’ heb ik geen problemen, als we tenminste af en toe ook eens ‘Moeder’ durven

zeggen. Men kan natuurlijk nog vele andere namen en titels aan God geven. Zelf noem ik God graag ‘Aanwezige’.

- Dat God schepper is van al wat leeft, roept ook heel wat verkeerde associaties op, maar is wel een fundamenteel inzicht, dat net daarom helemaal aan het begin van de bijbel wordt aangereikt. Het gaat daarin overigens over beginsels en niet over het begin van een tijdlijn. Schepping is niet ooit gebeurd; schepping gebeurt volop! Maar daar had ik het al over in mijn eerste artikel op deze website.

- Zeggen dat Gods aanwezigheid tegelijk ‘mysterievol veraf’ en ‘liefdevol nabij’ is, is een manier om een ruimte te creëren om over

God te spreken. Alhoewel God op vele wijzen ons heel liefdevol nabij is (en velen kunnen daarvan getuigen) is Hij tegelijk zo ver van ons menselijk bestaan verwijderd, dat we Hem/Haar nooit zullen kunnen (be)grijpen, temeer omdat alle pogingen daartoe het mysterie of de afstand enkel maar groter maken. Als we God nu toch eens gewoon God laten zijn! - En dan kom ik in dit gebed tot de Hebreeuwse naam die God in het verhaal over Mozes en de brandende doornstruik aan hem te kennen gaf: JHWH, Ik ben er, Ik zal er altijd voor u zijn. Het zijn van God is niet zomaar een zijn, maar altijd een zijn voor, het is relationeel. Daarenboven is het een zijn dat er niet alleen nu is, maar dat er altijd is geweest en altijd zal zijn. Althans in zoverre – want dan komt dat laatste regeltje van de eerste alinea van dit gebed – ‘... wij de reden zijn van uw bestaan’.

- Waarom bestaat God? Omwille van de mens. Niet omwille van het universum, niet omwille van

de aarde, maar omwille van de mens, met wie Hij een persoonlijke relatie aangaat. God is aanspreekbaar, met name als Diegene die er is voor ons, 24/7. Wat zal er van God geworden als de mens ophoudt te bestaan? Wie zal het zeggen, niet de mens in dat geval ...

Ik ben er mij natuurlijk van bewust dat ik met bovenstaande toelichting volop invulling zit te geven aan het concept 'God'. Dat komt omdat ik zelf geloof en het vuur van mijn geloof mij verhindert om neutraal te blijven. Ik kan natuurlijk ook wel iets neutraals zeggen over God, zoals ik onlangs deed in een homilie (zie op deze site homilie 21 februari 16):

"... De ervaringen van leven en dood hebben de mens overal op aarde al duizenden jaren geleden een godsbesef bijgebracht. De mens heeft die goden namen gegeven, heeft hen bepaalde eigenschappen toegekend, altijd menselijke eigenschappen, hoe kan het anders. Omdat de mens met de goden in contact wilde komen, hebben ze rituelen uitgedacht en hebben ze die goden woorden in de mond gelegd, menselijke woorden. Algauw heb je een hele godsdienst in elkaar geknutseld en voor je er erg in hebt, worden al je godsvoorstellingen als God zelf beschouwd. En ieder zweert dat zijn God de enige ware is. En met God aan zijn kant gaat men dan oorlog voeren. Ik geloof dat Jezus heeft geprobeerd om de godsdienst van zijn volk bij te sturen, maar de wijze waarop over hem werd gesproken na zijn dood heeft geleid tot het ontstaan van een nieuwe godsdienst. En het bloedvergieten werd verdergezet.

Zullen we ooit leren om God te laten zijn? Zullen we ooit het onderscheid leren tussen onze oude verhalen en de werkelijkheid die zij willen oproepen? Zullen we

De woorden staan er slechts zwart op wit. Terwijl wat áchter de woorden te vinden is veelkleurig is en telkens weer anders.

ooit van onze heilige berg durven afdalen naar het dal van de mensen? Zullen we ooit het oermenselijke besef dat God bestaat kunnen ontdoen van alle misgroeiingen en misbruiken die er omheen werden geweven? Zullen we ooit leren om ons kwetsbare bestaan neer te vleien in Gods barmhartige liefde? Dat laatste is ook maar een menselijke godsvoorstelling, maar we kunnen nu eenmaal niet zonder, wat moeten wij hier 's zondags anders vertellen? Zolang ze ons maar helpen om in hem te geloven en door te geloven betere mensen te worden ..."

BIJBEL

Nog maar eens: je kan God niet van de mens losmaken. Je kan natuurlijk wel onderscheiden aanbrenghen en dat is zelfs belangrijk, want telkens weer blijkt de mens de neiging te hebben zichzelf als een God te zien. Wetenschap en technologie lijken ons onbepaalde mogelijkheden te geven, om over de meedogenloze wetmatigheden van onze kapitalistische economie maar te zwijgen. Wanneer een mens vaststelt dat hij God niet nodig heeft om het te maken in het leven, speelt hij geen rol meer. Maar over welke God gaat het dan? Over die almachtige toevenaar hoog in de hemel, die de mens overlaadt met wrede oorlogen, ongeneeslijke ziekten en verwoestende natuurrampen? Die God ken ik niet. (Als God bestaat, bestaat de duivel dan ook? ...) Laten we eens ophouden met te fulmineren tegen een god van eigen makelij, tegen een kariatuur van de god over wie we menen dat de bijbel ons vertelt. De bijbel (en daarmee beperk ik

me natuurlijk enkel tot de joods-christelijke traditie) is een verzameling oude teksten in boekvorm uitgegeven en zoals alle andere boeken is ook dit door mensen geschreven. Het vertelt over mensen die God hebben ervaren in bepaalde omstandigheden en die werden met steeds meer dichtelijke vrijheid opgeschreven. Want het gaat natuurlijk wel over geloofsovertuigingen, die je altijd moet situeren in een bepaalde tijd en cultuur. De Joodse godsvoorstelling is daarenboven eerder nationalistisch getint; het gaat om een god die aan het volk en het land gebonden is! Als je daar doorheen kunt kijken dan is de bijbel voor elke tijd en cultuur een inspirerend boek. Niet alles in dat boek is even boeiend of zinvol, maar het blijft mij telkens weer ontroeren en verwonderen. Hoe zulke oude teksten zoveel waarachtigheid kunnen bevatten, mits je erin doordringt – wat zowel een kwestie van studie als van meditatie is – en niet blijft struikelen over de woorden. Die staan er immers slechts zwart op wit. Terwijl wat áchter de woorden te vinden is veelkleurig is en telkens weer anders.

DIALOOG

De inhoud van de bijbel kan maar Gods Woord worden, wanneer wij ophouden te veronderstellen dat het God is die enkele mensen heeft ingegeven wat ze moeten opschrijven. Natuurlijk hebben deze mensen vanuit hun geloofsovertuiging deze teksten geschreven of herwerkt, maar dat kan ook van mijn teksten worden gezegd. En zo hebben duizenden mensen in de loop der eeuwen al boeken volgeschreven vanuit hun geloof.

Met verschillende van die teksten zou je overigens een 'bijbel deel twee' kunnen samenstellen (wat men eigenlijk eens zou moeten doen). Het is toch te gek om te denken dat sinds de jongste bijbeltekst mensen geen gods-ervaringen meer hebben gehad! En dan denk ik niet alleen aan mystici, maar aan zovele al dan niet anonieme gelovigen die God als de drijfkracht in hun leven hebben ervaren. Daarenboven is een boek in onze tijd wellicht niet voldoende en moeten we daarbij ook andere media inschakelen. Het gebeurt sporadisch al wel, maar niet altijd op de meest verantwoorde wijze. We zitten nu eenmaal met die grote verscheidenheid aan interpretaties van God en Gods Woord. Het doet mij ook dikwijls pijn om zoveel onzin over God en godsdienst te horen verkondigen en zeker als het komt van mensen die zichzelf gelovig achten, maar dat geloof bouwen op drijfzand. Denk maar aan creationisten en andere fundamentalisten of mensen die heel conservatief en eenzijdig omgaan met kerkelijke standpunten zoals abortus, euthanasie, homofilie, contraceptie, gezin, echtscheiding, ... Natuurlijk wordt met deze kwesties in onze samenleving vaak te lichtzinnig omgesprongen en is het niet onbelangrijk dat ze bespreekbaar blijven. Dat veronderstelt dan wel bereidheid tot dialoog bij alle betrokken partijen. Daarbij merk je

dat er zowel bij hen die zich binnen de kerk situeren als bij hen die daarbuiten staan men wel bereid is zijn eigen visie toe te lichten, maar niet om die visie bij te sturen. Farizeeërs vind je overal ...

ZONDE

Dat brengt me meteen bij een veelgehoord verwijt t.a.v. de kerk. Haar wordt ten laste gelegd dat zij de mensen belaadt met een overdreven zondebesef en steeds hamert op schuld en boete. De geschiedenis van de kerk kan dit zeker niet weerleggen. Wat de kerk allemaal op haar geweten heeft op dat gebied en hoe zij omging met andersdenkenden en dissidenten, hoe zij haar macht deed gelden en mensen kleinhiel met visioenen over duivel en hel, hoe ze de armen opdroeg hun lot te ondergaan want groot zou hun loon dan zijn in de hemel ... Het is schandelijk hoe de kerkleiding het evangelie zo kon ombuigen. 'Het was een andere tijd' kan je dan zeggen en inderdaad, we moeten alles in zijn context zien, maar het is spijtig genoeg nog niet zo dat de kerk nu een volledig andere koers vaart. Haar uitspraken over sociale rechtvaardigheid, over vrede en milieu zijn vaak lovenswaardig, maar in heel wat binnenkerkelijke en ethische kwesties moet nog een lange weg worden gegaan en is men daartoe echt wel bereid? Paus Franciscus zegt en schrijft soms dingen die

hoopgevend zijn, maar we voelen ook aan dat hij zowel vanuit zijn functie als vanuit zijn persoon (mens en gelovige) stoot op remmingen en hindernissen die hij misschien niet als zodanig ervaart. Het verbaast me niet, maar het bedroeft me wel dat het kerkinstituut een aantal wetmatigheden en vanzelfsprekendheden hanteert als waren zij een behaaglijk nest waarin men zich nog eens lekker kan omdraaien. Terwijl we eerder een ware ommekeer nodig hebben, met waakzaamheid en aandacht voor de tekenen van de tijd (waar het tweede Vaticaans concilie al op wees) opdat de kerk haar geloofwaardigheid zou herwinnen, die vooral toch staat of valt bij haar evangelische getrouwheid. Het gebrek daaraan is trouwens wat de reformatie in de zestiende eeuw heeft doen ontstaan. Ondertussen heeft men aan die tak (zeg maar takkén en takjes) van de christelijke familie zeker zoveel af te rekenen met conservatisme en fundamentalisme als aan katholieke zijde. Hoe wordt er daar aan de bomen geschud? Als er al wordt geschud ...

BEVRIJDING

Is de terechte nadruk die de kerk legt op vergeving en verzoening niet bedoeld opdat de mens van het leven zou kunnen genieten zonder de hele tijd gebukt te gaan onder een zwaar schuldgevoel? De bedoeling van het sacrament van de biecht is toch dat men door het opbiechten en de vrijpraak bevrijd wordt van alles wat je verhinderde om ten volle van het leven te genieten! Bevrijding was toch wat Jezus volgens de evangelisten aan zovele mensen bood door hen uit de marginaliteit te halen waarin ze door de goegemeente werden gedrukt. Hoevele genezingen waren geen aanklacht tegen de overtuiging (en het misbruik van die overtuiging)

Het verbaast me niet, maar het bedroeft me wel dat het kerkinstituut een aantal wetmatigheden en vanzelfsprekendheden hanteert als waren zij een behaaglijk nest waarin men zich nog eens lekker kan omdraaien. Terwijl we eerder een ware ommekeer nodig hebben, met waakzaamheid en aandacht voor de tekenen van de tijd ...

dat ziekte en handicap een straf van God waren voor eigen zondigheid of zelfs de zondigheid van voorgaande generaties? Het aanzeggen van bevrijding lijkt mij nog steeds een van de belangrijkste opdrachten van de kerk en van elke gelovige. Maar wie wil waarvan bevrijd worden? Je moet daarvoor natuurlijk ook je eigen zondigheid onder ogen durven zien en je afvragen: wat doe ik daarmee? Heb ik bv. fouten gemaakt ten koste van anderen die mij bezwaren? Heb ik zwaktes die een te negatieve impact hebben op mijn levensstijl en mijn relaties, waar ik niet of te weinig aan werk? Zulke dingen beperken je in je bewegingsvrijheid en je welzijn. Daarvan bevrijd worden kan je niet altijd in je eentje. Dat kan in sommige gevallen met professionele begeleiding worden aangepakt (zoals psychotherapie). Maar in zowat alle gevallen kan een luisterend oor van een vertrouwenspersoon al veel ruimte vrijmaken. Dat kan een goede vriend(in) zijn, maar hier kan de biecht echt functioneren (veel hangt natuurlijk af van de luistervaardigheid van de biechtvader in kwestie), waarbij je daarenboven de garantie hebt dat alles wat in dat kader wordt verteld geheim blijft. Vertrouwen is hier het sleutelwoord. Is het niet juist een overheersend wantrouwen dat mensen ervan weerhoudt om te geloven? (Geloven en vertrouwen zijn overigens ook synoniemen!)

BEWEGINGSVRIJHEID

In onze tijd lijken de media (met inbegrip van de zgn. sociale media) een belangrijke rol te spelen in wat normerend is, in wat normaal wordt gevonden, in wat grappig bevonden dient te worden, in omgangsvormen, in tijdsbesteding, in lichaamscultuur, in wat artistiek verantwoord is, in wat 'politiek correct' wordt geacht. Mijns inziens kan hun in-

vloed niet overschat worden. Zij hebben een grote invloed op hoe wij met het leven omgaan. Dit kan zowel positief als negatief uitdraaien. Zo voeden zij hier toch een mentaliteit die eerder permissief kan genoemd worden. Als het ware het tegenovergestelde van een zondebesef. Wij hebben in het Westen onze vrijheid op een bepaalde manier ingekleurd. Eigenlijk hebben we het vrijheidsideaal ingeruild voor diverse vrijheden, voor elk wat wils. Zo hebben we de vrijheid gefragmentariseerd. De vrijheid is geen gezamenlijk streefdoel meer, zoals bij de Amerikaanse of de Franse revolutie. Het is eerder persoonsgebonden materie geworden. Niemand wil de vrijheid van een ander in het gedrang brengen omdat men dat zelf ook niet wil ondergaan. Dat heeft men dan wel van het evangelie onthouden: *"Doe niet aan een ander wat je niet wilt dat een ander doet aan jou"* (vgl. Mt 7,12). Dergelijke bewegingsvrijheid wordt niet door iedereen als een verworvenheid beschouwd. Sommigen beschouwen dit eerder als een vervaging van het normbesef. In onze multiculturele samenleving zorgt dat wel eens voor wrijvingen en botsingen. Terwijl westerlingen de Grote Verhalen in de kast hebben opgeborgen (hopelijk vergeten we niet in welke kast!), hechten andere culturen en godsdiensten nog aan striktere regelgeving en door iedereen na te volgen tradities. De ene legt het meeste gewicht op de gemeenschap, de

andere op het individu. Terwijl de balans wellicht best in evenwicht blijft. De bezinning en de dialoog hieromtrent zullen noodzakelijk zijn om een gezamenlijke toekomst tegemoet te zien.

KERK

De kerk kan hierin een belangrijke rol spelen. Misschien ben ik destijds mede daarom uiteindelijk ingegaan op mijn priesterroeping. Die kerk sprak me wel aan, maar ik had heel wat bedenkingen bij de wijze waarop ze functioneerde. Ervan overtuigd dat je daaraan alleen van binnenuit echt iets kunt veranderen, ben ik er in gedoken. Ik besepte wel dat mijn ideeën voor hervormingen veel groter waren dan wat ik ter zake ooit zou kunnen realiseren, maar ik was en ben nog steeds een dromer, die gelooft dat bij God niets onmogelijk is. Het is dus kwestie om zo dicht mogelijk bij God te komen om Haar een en ander in het oor te fluisteren ...

Dat de kerk een gedrocht is, dat heb ik al uiteengezet in mijn vorig artikel. In zoverre heeft die kerk nood aan een bekeringsproces dat haar dichter brengt bij haar oorspronkelijke zending. Ik geloof dat de kerk daar nooit dichterbij is geweest dan in deze tijd. Oudere mensen zijn geneigd om te denken dat het in hun 'jonge tijd' veel beter gesteld was met de kerk, maar zij staren zich daarbij blind op uiterlijkheden, zoals het groter aantal kerkgangers, godsdienstige evenementen, de impact van het

Eigenlijk hebben we het vrijheidsideaal ingeruild voor diverse vrijheden, voor elk wat wils. Zo hebben we de vrijheid gefragmentariseerd. De vrijheid is geen gezamenlijk streefdoel meer; het is eerder persoonsgebonden materie geworden.

Ik geloof dat de kerk nooit dichterbij haar oorspronkelijke zending is geweest dan in deze tijd.

kerkinstituut op de samenleving, haar zichtbaarheid in het algemeen. Inhoudelijk echter hebben we de laatste vijftig jaar een grote evolutie doorgemaakt. Terwijl uiterlijk alles lijkt uit te doven, wordt inhoudelijk alles meer doordacht, beter geformuleerd, dichterbij de mens gebracht én bij het evangelie. Dit is nog niet helemaal waar voor de kerk in haar geheel. Er is immers nog te veel polarisatie, te veel invloed bij reactionaire groepen, te veel heimwee naar de tijd toen de kerk nog veel macht en gezag had. Waar is de tijd dat de Franse bisschop Gaillot werd opzijgeschoven omwille van zijn opstandige woorden en daden? Vorig jaar werd hij gelukkig door de huidige paus weer in ere hersteld. Van hem zijn de gevleugelde woorden "Een kerk die niet dient, dient tot niets". De enige macht die een kerk toekomt is de kwetsbare macht van het evangelie. Als de

kerk niet de kant van de gekwetsen kiest, maar zelf kwetst, dan dwaalt zij. Natuurlijk mogen we kerk niet herleiden tot haar institutionele zijde met haar verouderde hiërarchische structuur. Zij is sinds Vaticanum II 'het volk van God onderweg'. De kerk is eerst en vooral een basisbeweging. Jezus is niet haar stichter, zoals zij zelf graag wil geloven, maar wel haar bezieler. Jezus is een vernieuwingsbeweging begonnen binnen het jodendom, maar na zijn dood is die beweging een eigen weg opgegaan, vanaf het begin zelfs met veel interne conflicten. Zovele verschillende visies waren er immers op Jezus en op dat wat hij begonnen was, dat de wereldlijke machthebbers er zich hebben mee bemoeid en uiteindelijk de sterkste strekking het heeft gehaald. Het heeft mensenlevens gekost en vele afwijkende geschriften werden vernietigd. Sommige discussiepunten van

toen zijn ook nu discussiepunten zowel in de oecumene als binnen de katholieke kerk. Dankzij de geïnspireerde inzet van vele mannen én vrouwen, die doorheen de tijden steeds weer met profetische woorden en daden lieten zien dat er meer kerk is dan dat gedrocht alleen, is er hoop voor de kerk en blijf ik het zinvol vinden om me binnen die kerk te engageren.

Laat ik even een ander taalspel hanteren:

Ik hou van de kerk die zich niet hult in rode en purperen gewaden, soutanes en Romeinse boorden; die zich niet vastklampt aan dogma's en liturgische formules; die zich niet verschanst achter muren van eigen gelijk en mensen bestookt met kanonskogels van vermeende goddelijke waarheid; die zich niet afsluit voor de verzuchtingen van de mens en de mensheid en alle hervorming afwijst.

Ik hou van de kerk die zichzelf voortdurend vernieuwt volgens de hartslag van het leven; die, zoals God zelf, meegaat met mensen onderweg van vandaag naar morgen, vluchtend of kuierend, zoekend of opbouwend; die het voortouw neemt in de geweldloze strijd om vrede en gerechtigheid, tegen alles in wat menonwaardig is; die getuigt van haar geloof in Christus in verstaanbare woorden en met verwijzende beelden.

GEEST

De kracht van de kerk ligt in de vervulling van haar opdracht om als broers en zussen samen te komen rond Jezus' uitnodiging om naar het diepe te varen (vgl. Lc 5,4) en hem te belichamen in deze wereld ("Doe dit om mij te gedenken", Lc 22,19). Het gaat er immers om de Naam van God – JHWH – waar te maken door bevrijdend 'aanwezig' te zijn op al die plaatsen en op al die momen-

ten waar de chaos het weer overneemt van de Geest (vgl. Gn 1,1v). Ik heb iets met de Geest, zoals ik ook weer in mijn homilie op 1 mei jl. naar voren bracht. Ik spreek dan wel tot een gewillig gehoor, voor wie de heilige Geest gewoon bij het geloof hoort en daarom wil ik voor hen dat 'gewone' tot iets 'buitengewoons' maken.

"... die leerlingen [zijn] zo zeker van de aanwezigheid van die Geest dat zij durven schrijven: "De heilige Geest en wij hebben besloten om u geen zware lasten op te leggen ..." (Hnd 15,28). Ik zeg nu wel dat zij dat 'durven', maar eigenlijk zouden we ons moeten afvragen waarom wij dat níét durven! Heeft de heilige Geest ons dan verlaten? Wanneer is dat dan gebeurd? Of zijn wij zodanig ongevoelig geworden voor het werken van de Geest dat wij niet meer in haar naam durven spreken? Mijn eigen ervaring en inzicht leren mij dat de Geest wel degelijk aanwezig is, maar ik vraag me dikwijls af hoeveel meer mensen zich bewust zijn van die Geest? Misschien zijn er gelovigen die de aanwezigheid van Gods Geest als een inbreuk op hun privacy beschouwen. Misschien zijn er gelovigen die zich zo goed bewust zijn van hun feitelijke ongeloof dat zij de confrontatie met de heilige Geest uit de weg gaan. Misschien zijn er gelovigen die het geloof in de Geest als iets van vroeger beschouwen of iets voor kinderen, zoals het geloof in Sinterklaas. (...)

(...) u weet dat ik de heilige Geest liefst als vrouwelijk beschouw, daarin geruggesteund door teksten in het Oude Testament die voor de Geest van God het vrouwelijke woord 'Roeach' gebruiken, wat Hebreeuws is voor wind, adem, geestkracht. We komen die Roeach al tegen helemaal aan het begin van de bijbel, waar we lezen hoe zij zweeft over de wateren (Gn1,2). In het tweede scheppingsverhaal lezen we hoe God de mens maakt uit stof van de aarde en hem de Roeach in de neus blaast (Gn 2,7). In het boek Job wordt daarnaar verwezen, wanneer Job zegt: "Zolang het leven in mij ademt, zolang Gods Roeach mij nog doortrekt, zullen mijn lippen geen onwaarheid spreken ..." (Job 27,3v).

Met het oog op de mensheid verwijst Roeach naar het levensbegin dat te maken heeft met bewustzijn, geweten, wilskracht. Door de Roeach is elke mens een bezielde wezen, een persoon met een eigen identiteit, met eigen talenten, met een zelfbewustzijn. En wat de Roeach betekent voor de mens, dat betekent zij ook voor God zelf. De Roeach is het creatieve aspect van God, dat wat hem tot de Schepper maakt. Over die Roeach van God lezen we in de bijbel vele malen hoe die mensen grijpt, inspireert, in vervoering brengt, dooreenschudt, vurig maakt en ook weleens verontwaardigd en kwaad. Maar ook en vooral hoe de Roeach een mens in staat stelt om in Gods naam te spreken.

In de christelijke traditie is de Roeach bijna een karikatuur geworden door van de Geest een van de drie goddelijke personen te maken. Het dogma van de Drie-eenheid leidt zeker niet tot een beter begrip van Gods Geest. De joden zeggen: 'de geest van JHWH is JHWH zelf'. Het is niet zo dat God op zijn hemelse troon blijft zitten en de Geest als een afgezant naar de mensen stuurt, bv. om Maria te bevruchten. De Roeach is veeleer de aanwezigheid van God bij de mensen en in elke mens. Natuurlijk is het allemaal mentaal en die is zeer beperkt, maar we hebben nu eenmaal woorden en beelden nodig om over ons godsgeloof te kunnen spreken. Zwijgen is geen optie. Een mooie verwoording vinden we bv. in Psalm 51: "Scheper, o God, een zuiver hart in mij, vernieuw mijn geest, maak mij standvastig, verban mij niet uit uw nabijheid, neem uw heilige geest niet van mij weg. Red mij, geef mij de vreugde van vroeger, de kracht van een sterke geest" (v.12-14).

Wat is de mens zonder de Geest? Wat betekent ons geloof in God als wij zijn Geest in ons ontkennen en er misschien zelfs tegenin gaan? Als wij binnenkort Pinksteren vieren, wat vieren we dan eigenlijk? U hebt nog twee weken de tijd om u voor te bereiden op de komst van de Geest. Als u tegen dan nog altijd niks van de Roeach wilt weten of kunt voelen, dan wil ik u hier niet zien. Want dan valt er voor u niks te vieren! Maar ik reken er natuurlijk op dat u wél de openheid van geloof hebt om Gods Geest tot u toe te laten. En, nee, de heilige Geest kan u niet worden toegediend via een inspuiting. Denk misschien eerder aan het beeld van Jezus' doopsel, waar de Geest als een duif op hem neerkwam. Niet als duivenstront, wel te verstaan – daar weet mijn auto eerder van mee te spreken – maar als een zacht soort geklap-

Ik hou van de kerk die zichzelf voortdurend vernieuwt volgens de hartslag van het leven; die, zoals God zelf, meegaat met mensen onderweg van vandaag naar morgen, vluchtend of kuierend, zoekend of opbouwend ...

wiek van vleugels dat over u heen komt en u helemaal omgeeft, waardoor ge zelf a.h.w. vleugels krijgt, nieuwe adem, nieuw inzicht, nieuwe levenskracht, nieuwe goesting.

Zo zijn wij allemaal 'geestelijken'. Wie niet geestelijk is, is niet gelovig. Het is geen kwestie van wijding, maar van toewijding. Door de heilige Geest worden wij toegewijd aan dat waartoe wij geschapen zijn: om steeds menselijker te worden en dat niet in de pejoratieve zin van het woord, maar wel als gezonden om de schepping te beheren en te behoeden tegen alles wat zondigt tegen Gods Geest. En er is duidelijk nog veel te doen op dat gebied! Wij en de heilige Geest zijn er nog niet klaar mee ...

Volgens een oude indeling van de (heils)geschiedenis bevinden wij ons in de laatste periode, de tijd van de Geest. Dat is misschien wel letterlijk het omgekeerde van de 'tijdsgeest'! De tijdsgeest lijkt de Geest niet zo gunstig gezind te zijn. De tijdsgeest is als een spook dat de mensen influistert hoe ze moeten denken en handelen. Datzelfde kunnen we niet van Gods Geest zeggen, die 'waait waar hij wil' zoals in het Johannes-evangelie Jezus in zijn nachtelijk gesprek met Nicodemus zegt: "Wees niet verwonderd over wat ik je heb gezegd, nl. dat je van bovenaf geboren moet worden! De wind waait waarheen hij wil. Je hoort zijn stem, maar je weet niet vanwaar hij komt en waarheen hij gaat. Zo is het met al wie geboren is uit het waaien-van-de-Geest" (Joh 3,7v). Is dat geen heerlijk beeld? Het doet me denken aan dat briesje van Elia: "Daar ging hij een grot binnen en overnachtte er. Toen kwam het woord van JHWH tot hem: 'Waarom bent u hier, Elia?' Hij antwoordde: 'Omdat ik mij met al mijn ijver heb ingezet voor JHWH, de God van

de machten. De Israëlieten hebben uw verbond met voeten getreden, uw altaren omvergehaald en uw profeten met het zwaard gedood; ik alleen ben overgebleven en mij staan ze naar het leven.' Maar JHWH zei: 'Ga naar buiten en treed voor mij op de berg.' Toen trok JHWH voorbij. Er ging een zeer zware storm voor hem uit die bergen deed splijten en rotsen verbrijzelde. Maar JHWH was niet in de storm. Op de storm volgde een aardbeving. Maar ook in de aardbeving was JHWH niet. Op de aardbeving volgde vuur. Maar ook in het vuur was JHWH niet. Op het vuur volgde het suizen van een zachte bries. Zodra Elia dit hoorde, bedekte hij zijn gezicht met zijn mantel, ging naar buiten

en bleef staan bij de ingang van de grot. En toen klonk er een stem die hem vroeg: 'Waarom bent u hier, Elia?' (1Kon 19,9-13). Weer zo 'n heerlijk beeld: de profeet ervaart God niet in het verwoestende geweld of in 'pomp and circumstance', maar wel in het zachte briesje dat zo weldadig kan zijn op een hete zomerdag. De Geest vernietigt niet, de Geest heelt en streelt, geeft leven en uitzicht.

WORDINGSPROCES

Wanneer mensen in aanraking komen met een man-van-de-kerk die erin slaagt om een goede indruk na te laten, dan hoor je ze weleens zeggen of hardop denken: "Toch 'zonde' dat zo 'n sym-

"Toch 'zonde' dat zo 'n sympathieke mens zijn tijd verprutst met die godsdienstige waanideeën."

Wat voor mij betekenis had, dat was God zelf en het evangelie, niet de door mensenhanden gemaakte beelden van God en een kerkelijke traditie die zich naast het evangelie opdringt.

pathieke mens zijn tijd verprutst met die godsdienstige waan-ideeën." Het dringt immers niet tot hen door dat geloven geen handicap is, maar een gave die je in staat stelt om het onderste uit de kan van je menszijn te halen! Ik ben gelovig omdat ik niet van het modieus a priori uitga dat God niet kan zijn. Of beter: ik *bén* niet gelovig; ik *wórd* gelovig, want het mens zijn is een wordingsproces. Ik groei in geloof én als mens, dat is één beweging, doelgericht ook, zoals het visioen van het nieuwe Jeruzalem: *"Toen zag ik een nieuwe hemel en een nieuwe aarde; de eerste hemel en de eerste aarde waren verdwenen en de zee bestond niet meer. Ik zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, vanuit God uit de hemel neerdalen, gereed als een bruid die zich voor haar man heeft getooid. Toen hoorde ik een luide stem, die vanaf de troon riep: 'Dit is de tent van God bij de mensen! Hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volk zijn, en Hij, God-met-hen, zal hun God zijn. Hij zal alle tranen uit hun ogen wissen, en de dood zal niet meer bestaan; geen rouw, geen geweene, geen smart zal er zijn, want al het oude is voorbij'"* (Apok 21,1-4). Toen dit werd geschreven leefden velen met de verwachting dat ze iets dergelijks zelf nog gingen meemaken. Dat doet iets met een mens, met zijn prioriteiten en zijn manier van geloven. In onze tijd functioneren deze woorden anders. Voor mij hebben ze te maken met de vraag naar de zin van het leven en dan kan ik daar geen antwoord op geven zonder de aanwezigheid van

God daarbij te vermelden. Toen ik destijds de muren van de stille ruimte van Pax Christi in Antwerpen met bijbel heb beschilderd, was het eerste beeld dat van de schepping en van de Christus als de eeuwige Logos (Woord). Met hetzelfde profiel en dezelfde kleuren als die Christus-figuur schilderde ik het nieuwe Jeruzalem. Opvallend is dat je beide beelden niet tegelijk kan zien. Je kan nu eenmaal niet het begin en het einde (of het nieuwe begin) laten samenvallen of simultaan beleven. Daartussen zit een heel wordingsproces. Zo is het voor de mens en zo is het voor de mensheid. We hebben een hele weg af te leggen – het volk van God dat onderweg is ...

MIJN JONGE JAREN

Rond mijn twaalfde moet er iets gebeurd zijn in mijn leven, waardoor ik een onwankelbaar geloof heb ontwikkeld in een God die mysterievol veraf en toch liefdevol nabij is. Toen is in elk geval mijn interesse in de bijbel ontstaan. Je zou kunnen denken dat het met mijn vormsel te maken heeft, maar ik heb vooral negatieve herinneringen aan de vormselcatechese. Aan de godsdienstlessen op de middelbare school bij de Broeders van Liefde heb ik ook geen goede herinneringen. Tot twee keer toe had ik een herexamen. Geen onvoldoende voor mij, maar veeleer voor de broeder van dienst! Stilaan was ik zelfs een soort godsdienstige exhibitionist geworden, iemand die behoefte had om zijn geloof te ontbloten voor de anderen. Ik schaam me

daar nog voor. Het werd erger, tot het in een persoonlijke crisis uitmondde toen ik twintig à tweeëntwintig jaar oud was. Achteraf bekeken was het een onvermijdelijke fase in mijn spirituele ontwikkeling, maar op dat moment was het een waar 'gevecht met de engel', dat alles te maken had met mijn roeping tot het priesterschap.

Ik wou dat ik mij kan herinneren wat er precies is gebeurd rond mijn twaalfde, maar met de beste wil van de wereld: het lukt mij niet. Net zomin kan ik mij herinneren wat in die tien jaren daarna precies de inhoud van mijn geloof was. Het heeft natuurlijk alles met puberteit te maken of beter gezegd: het ging daarmee samen op. Mijn puberteit heeft wellicht korte metten gemaakt met mijn kinderlijke geloof, maar ik heb nooit opgehouden met geloven. God is nooit uit het zicht geweest. Ik heb nooit tegen God zelf gerebelleerd. Wel tegen de kerk, hoe die God naar zich toe trekt en voor anderen bepaalt wat waar is, wat en hoe men moet geloven. Met institutioneel gezag heb ik het altijd moeilijk gehad. Gezag kan je niet uit een titel halen, die moet je gegeven worden. En ik kon en kan wel het gezag erkennen dat bepaalde mensen hebben op bepaalde gebieden. Maar het is niet omdat je paus of generaal bent dat alles wat je gebiedt terecht is. Die gevoeligheid heeft veel met de ontwikkeling van mijn geloof in die jaren te maken. Wat voor mij betekenis had, dat was God zelf en het evangelie, niet de door mensenhanden gemaakte beelden van God en een kerkelijke traditie die zich naast het evangelie opdringt.

VOOR PAAL STAAN

Ik ben katholiek omdat ik een Belg ben en ik prijs mij gelukkig dat ik hier ben geboren omdat het

mijn overtuiging is dat dit katholieke kader de meeste mogelijkheden biedt om het christelijke geloof volop tot zijn recht te laten komen. In de praktijk laat dat kader natuurlijk veel te wensen over, maar dat is dan een aardige uitdaging voor mij, zelfs een cadeau voor mijn rebelse natuur. Het spreekt vanzelf dat de katholieke kerk – zoals alle andere kerken – veel menselijke fouten heeft gemaakt en nog maakt. Dat neemt echter niet weg dat ze alle mogelijkheden in zich draagt om een kerk te worden waar Jezus zelf zich thuis zou voelen. Momenteel zijn er signalen aan de top en aan de basis die je doen hopen dat er toch nog wat gaat bewegen in de goede richting. We leven in hoop. Er zijn anderen die liever niets zien veranderen, omdat ze de ankerpunten

In deze omstandigheden ben ik als katholiek priester tegelijk praatpaal en pispaal en misschien ook wel een soort totempaal. Blijf dan maar rechtop staan!

van hun geloof juist daar hebben liggen waar aftakeling troef lijkt te zijn. Katholiek België beeft en kreunt, terwijl de bisdommen met schuchtere of gedurfd hervormingen pleisters op de wonden kleven. In deze omstandigheden ben ik als katholiek priester tegelijk praatpaal en pispaal en misschien ook wel een soort totempaal. Blijf dan maar rechtop staan! Iedere priester of pastor zal daarin zijn eigen kracht moeten aanspreken.

Voor mij betekent mijn katholiek zijn niet dat ik blindelings aanneem wat de kerkelijke overheden of de katholieke catechismus voorschrijft, dat had u al begrepen. Ik heb niet enkel het recht, maar ook de plicht om mij kritisch op te stellen en daarbij het evangelie als toetssteen te hanteren. In onze samenleving – met name via de media – overheerst schijnbaar de tendens om het katholieke juk zoveel mogelijk van zich af te schudden. Men voelt zich bevrijd van de ballast die de katholieke kerk gedurende eeuwen heeft opgebouwd rond de geloofskern die daardoor uit het zicht verdwijnt. (Lees ook mijn artikel 'Naar het dal van de mensen'.) Toch heeft die onvolmaakte kerk ook een positieve functie, die we niet samen met de ballast overboord mogen gooien. (Overigens is niet alle ballast per se voor iedereen slecht!) Zij die van katholieken huize zijn, vormen van die kant uit lotgenoten die elkaars pijnen en vreugden kunnen herkennen en delen. Het is de verdienste van de kerk en van de plaatselijke geloofsgemeenschap dat zij mensen samenbrengt, dat er een onderlinge betrokkenheid ontstaat omdat men bv. van dezelfde parochie is. Of we het nu willen of niet, we zijn allemaal onder een of andere kerktoren opgegroeid. En ook wie niet meer lijfelijk samenkomt in de kerk op zondag heeft nog een band met dat gebouw en waarvoor dat gebouw staat. Zelfs als dat meer negatief dan positief wordt ervaren.

ROUWPROCES

Of we onszelf nu gelovig achten of niet, we zijn allemaal religieus in min of meerdere mate. (Lees ook mijn artikel 'Waar – waard – zwaard'.) Met een godsdienst kan je dat religieuze invullen, maar het kan ook je religiositeit in de weg staan. Ik ken genoeg 'goede katholieken' die van geen kanten religieus zijn, omdat hun godsdienstigheid wordt ingevuld met voorschriften en regels en andere uitwendige gewoontes. Zij zijn dan ook altijd zeer conservatief en staan wantrouwig tegenover alle vernieuwingen. Hun gehechtheid aan de wekelijkse zondagsviering heeft de plaats ingenomen van een religieuze natuur die met een veel bredere of diepere verbondenheid te maken heeft. De gesloten kring van de eigen parochie kan nochtans geen vertolking zijn van de verbondenheid met het Grote Geheel dat in elke mens aanwezig is. Ik begrijp de huidige krampachtigheid van sommige pastores en vrijwilligers wel, die nog niet zo lang geleden samen iets moois hadden opgebouwd: een parochie waar jong en oud een 'wij'-gevoel ervaarden. Nu lijkt dát precies af te brokkelen en wil men dat tot in het absurde stutten en restaureren. Op die manier gaat er veel energie verloren. Die energie heeft de kerk nodig om zichzelf te vernieuwen. Zij mag haar zending niet laten verzanden in de teloorgang van een verouderd model van kerk zijn. De gezinnen die destijds het kloppend hart van de parochie waren, zijn mensen van deze tijd geworden. De ouders – nu groot- en overgrootouders – vragen zich af waar ze in de fout zijn gegaan,

wanneer ze vaststellen dat hun kinderen niet meer die parochie-betrokkenheid hebben, niet meer kerkgaand zijn en zelfs niet meer gelovig zijn. Toch ontwaren zij bij hen meestal nog het heilig vuur, het engagement en de strijdbaarheid voor een betere wereld, dat ze met de gelovige paplepel hebben meegekregen. De pap wordt nog wel gegeten, maar ze wordt nu in andere pannen klaargeemaakt.

Ik kan wel mee in de pijn van die generatie ouders gaan staan en dan vraag ook ik mij af met wie we aan die kerkvernieuwing zullen werken. Niet met degenen die tegen het uur van hun dood aankijken, maar wel met die mensen die nog volop te leven hebben. Zij die nu een rouwproces doormaken zullen de fakkel moeten doorgeven – als er hoege-naamd nog veel fakkels branden! – aan een nieuwe generatie met nieuwe projecten. De tijd dat een bisdom een lappendeken was van vele kleine parochies is stilaan voorbij. Men zal waar mogelijk op een aantal plaatsen nog wel blijven kiezen voor het vertrouwde parochiemodel, maar het zal één model naast vele anderen zijn. Ik voel geen angst voor die verscheidenheid, integendeel, ze trekt me aan en stemt me hoopvol. Als ze tenminste de nodige ruimte krijgt van de diocesane overheden, die toch eerder geneigd blijken om de eenheid te benadrukken waaraan de verscheidenheid ondergeschikt moet blijven. Het omgekeerde lijkt mij nochtans gezonder en leefbaarder!

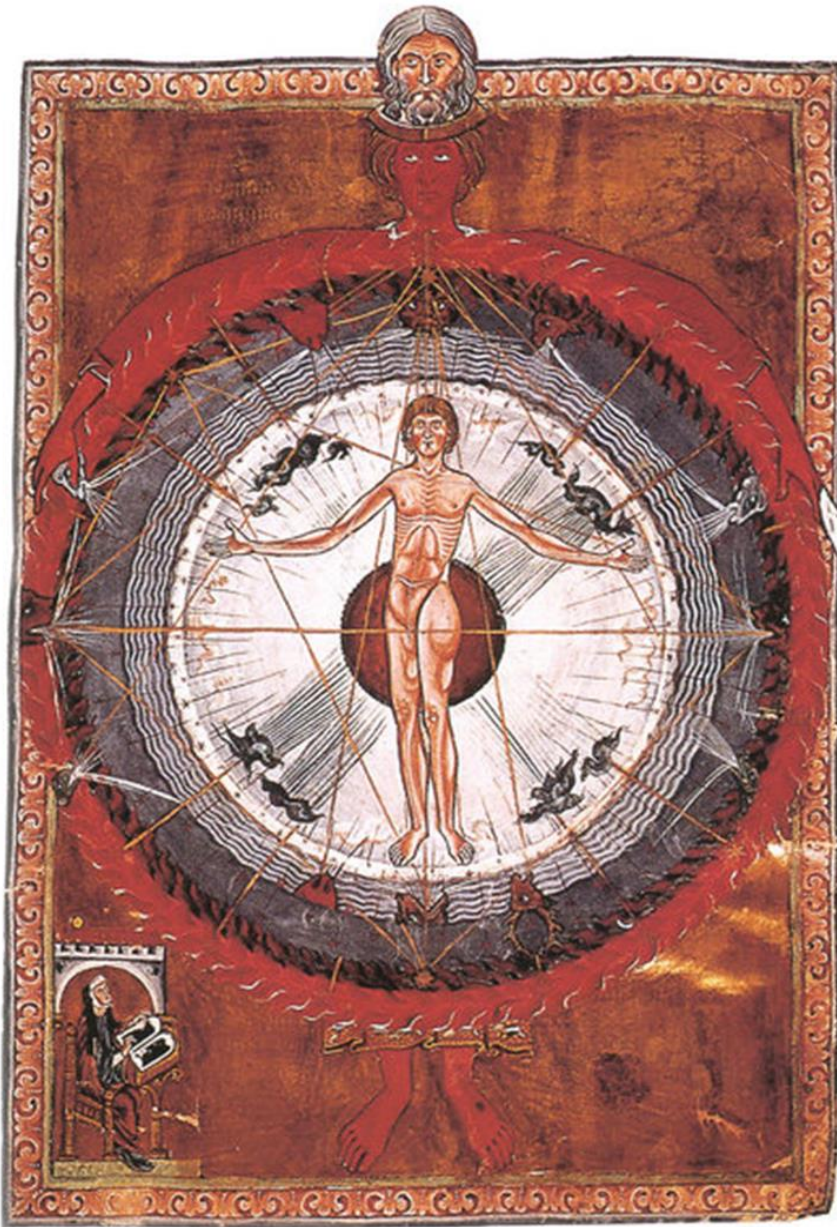
HET WARE GELOOF

Het 'ware geloof' komt niet van bovenaf, maar is geworteld in de harde grond van het leven zelf. Die grond moet bewerkt worden. Ploegen moeten door trekpaarden voortgetrokken worden, zodat er diepe voren worden gevormd waarover de Roeach volop kan waaien. Het veld moet besproeid worden met het levende water van het evangelie, zodat het vele vruchten kan voortbrengen. Nee, het ware geloof staat niet in oude boeken beschreven of is niet in dogma's gevat. Het ware geloof leeft overal waar het niet wordt vertrappeld door spot en cynisme en ook niet door een controlegeil beleid. In steden en dorpen zullen er plekken van geloof zijn, opvallende en onopvallende, die samen netwerken zullen vormen. Er zullen ook 'apostelen' zijn die rondtrekken en die elk met hun eigen charisma en talenten mensen en groepen zullen bezielen en inspireren. Het zullen creatieve tijden worden want veel zal van de grond af moeten worden opgebouwd. De woorden van de profeet Jesaja zullen heel herkenbaar zijn: *"Staar je niet blind op wat voorbij is en zoek je antwoorden niet steeds in het verleden. Zie, Ik ga iets nieuws beginnen. Het komt al boven de grond. Zie je het niet? Ja, ik leg een weg aan dwars door de woestijn en rivieren doorheen verdord land, om mijn geliefde gemeenschappen te laven en te doen leven en zij zullen van mij spreken"* (naar Js 43,18-21).

SPIRITUALITEIT

Meer dan van organisatie is het een kwestie van spiritualiteit. Dat betekent dat je je door de Geest laat leiden in alles wat je te doen staat. Wie gelooft heeft geen geestverruimende middelen nodig want de ruimte die Gods Roeach je geeft is meer dan groot genoeg. Wie beweert dat geloof

Het 'ware geloof' komt niet van bovenaf, maar is geworteld in de harde grond van het leven zelf. Die grond moet bewerkt worden.

versie van. De versie van Marcus is het best doordacht en meest 'af', dat is mijn overtuiging althans. Na lang zoeken is dit mijn weergave geworden:

GIJ
 HEBBE LIEF
 DE GOD DIE IS
 MET HEELHEID VAN HART
 MET HEELHEID VAN ZIEL
 MET HEELHEID VAN VERSTAND
 MET HEELHEID VAN KRACHTEN
 EN GIJ HEBBE LIEF
 UW MEDEMENS
 DIE IS ALS
 GIJ.

Je ziet dat verstand niet het enige is dat je nodig hebt om God lief te hebben (lees: te geloven), want een mens is meer dan zijn verstand alleen. Trouwens, 'verstand' is iets wat Marcus aan de originele OT-versie heeft toegevoegd. Hij heeft het in een hiërarchie gezet, die gaat van hart over ziel en verstand naar krachten, want denk maar niet dat die volgorde willekeurig is. Merk ook op dat je deze zin op een cirkel zou kunnen schrijven waarbij het eerste en laatste woord mag samenvallen. Niet dat het om rondjes draaien gaat, maar het gaat wel om jou (gij). Jouw geloof, jouw liefde is hier aan de orde. Het is niet zomaar een mooie spreuk om aan de muur te hangen, het gaat duidelijk om daden. Niet ooit eens, maar hier en nu telkens weer als nieuw. De liefde voor God (die eerst komt) vraagt een volledige overgave met alles wat een mens tot mens maakt (de vier), maar die kan

of godsdienst "irrationeel" is, heeft toch niet goed nagedacht. Ik kan dan verwijzen naar al die duizenden boeken die door verstandige mensen over deze onderwerpen al werden geschreven, maar het is misschien 'verstandiger' om te wijzen op het verschil tussen iets irrationeels en iets waar je met je beperkte verstand niet bij kunt. Ik meen niet onverstandig te zijn omdat ik geloof, net zo min wil ik met mijn geloof gaten in mijn niet-weten invullen. Geloven is niet een van de dingen die ik doe; geloven is de manier waar-óp ik de dingen doe. Het is mijn manier van leven, van zijn, van liefhebben. Dat het ook vooral dat laatste is, heb ik op vele ma-

nieren geleerd en ervaren, vooral op mijn levensweg, maar ook in één zin die voor mij de essentie van de hele bijbel vervat. Het is te zeggen: het is in mijn hertaling één zin geworden, maar het gaat om wat we lezen bij Marcus 12, 28-34, waarin vrij wordt geciteerd uit Dt 6,4-5 en Lv 19,18. Matteüs en Lucas hebben er ook hun eigen

De liefde voor God vraagt een volledige overgave met alles wat een mens tot mens maakt, maar die kan slechts geloofwaardig zijn als die beleefd wordt in de liefde voor de medemens.

Hij die ons de gieter aanreikt, wordt verweten dat hij het niet laat regenen ...!

slechts geloofwaardig zijn als die beleefd wordt in de liefde voor de medemens. (God en mens zijn niet los verkrijgbaar, zei ik al hoger.) Het gaat natuurlijk niet over verliefdheid, maar over de liefde in al haar volheid (of heelheid). Daarom ook die vier aspecten van het menszijn. We bekijken ze even in omgekeerde volgorde.

- De 'krachten' zijn de fysische en psychische mogelijkheden die ik heb, mijn talenten, mijn bekwaamheden, mijn zintuiglijkheid, mijn gezondheid. Allicht niet enkel die dingen die ik goed en graag doe, maar alles waartoe ik in staat ben, ook al staat het me tegen. In het evangelie lezen we dat voor God alles mogelijk is, maar een mens is ook tot veel in staat, tot meer dan hij wil toegeven (let op het werkwoord!).

- Wat we met het 'verstand' bedoelen dat begrijpen we wel. Je mag je natuurlijk wel afvragen of we dat verstand wel altijd goed gebruiken. De feiten spreken dat in elk geval tegen. Het is dus niet zo evident om je verstand te gebruiken. Het blijft ons verbazen hoe dom een verstandig mens uit de hoek kan komen!

- De 'ziel' moeten we wellicht eerst afstoffen vooraleer ze nader te onderzoeken. Als we ons meer bewust zouden zijn van onze ziel, dan hadden we ze niet in het verdomhoekje geduwd. De ziel is niet dat deel van onszelf dat bij onze dood naar de hemel afreist, dat is slechts beeldspraak. De ziel omvat ons geweten, onze ethiek, ons normbesef, onze gevoelens en gevoeligheden, onze religiositeit, onze persoonlijkheid, ... Waar we met ons verstand en onze krachten proberen sterk te

staan, zorgt de ziel ervoor dat we ook kwetsbaar kunnen zijn.

- Het 'hart' is naar bijbelse norm de kern van de mens. Zoals die pomp in onze borstkast het bloed doorheen ons lichaam doet stromen en ons in leven houdt, zo houdt het hart in déze context alles bijeen wat ons mens doet zijn en stuwt ons vooruit doorheen de keuzes die we maken, de relaties die we aangaan, alles wat we tot stand brengen. Wat we 'van harte' doen is oprecht en authentiek, daar kunnen anderen op vertrouwen.

Hart, ziel, verstand, krachten ... ik heb er eens een kerstspel voor kinderen rond uitgewerkt. Als u mijn artikel over de KoningVisser-Kringen hebt gelezen dan weet u dat ze ook deel uitmaken van een van de zestallen waarrond mijn spiritualiteit is opgebouwd. God en de (mede)mens zijn de twee overige leden van dit zestal, op wie de vier zijn gericht. En, zoals gezegd, staan ze in volgorde. Het is met reden dat het hart het eerst na God wordt vernoemd. Het is daar dat je met God verbonden bent, in je diepste binnenste. Ziel en verstand staan daarin verankerd en vanuit die twee kom je dan naar buiten met je krachten richting medemens. Het is natuurlijk slechts 'een' manier om iets te zeggen over hoe een mens in elkaar zit en dit bijbels viertal lijkt me hiervoor heel gepast. Ik vind het ook belangrijk om een mens – en met name jezelf – in al zijn aspecten in het vizier te krijgen. Het gaat in het leven en dus ook in het geloof immers om je volledig menszijn. Als je door te geloven geen beter mens wordt, dan scheelt er iets aan dat geloof.

Geloof is hoe dan ook op de mens gericht, niet op God. God is de tuinman die je een gieter vol geloof in je handen heeft gestopt en je opdraagt om de tuin van het leven te besproeien. We moeten niet de tuinman besproeien! We mogen hem wel dankbaar zijn omdat hij ons die mogelijkheden geeft en het is ook belangrijk dat we dat doen in liturgie en gebed, maar waar het werkelijk om te doen is, is wat we o.m. lezen in het Johannesevangelie: "... opdat zij leven vinden in overvloed" (Joh 10, 10).

SLOTGEDACHTE

Voor mij is God de Aanwezige. Meer moet dat niet zijn. De bijbel is een wonderlijke bron om die God beter te leren kennen, al moet je er eerst vele korsten afkrabben. Mijn leven is zelf ook een bron om God beter te leren kennen, vooral door de mensen die ik op mijn levensweg ontmoet. Ik vind bomen prachtig, maar ik herken er God niet in, al herinneren zij me wel aan het scheppingsverhaal waar de mens opgedragen wordt er zorg voor te dragen. Maar het is de mens die naar Gods beeld is geschapen, volgens datzelfde verhaal, en dat is een goede vondst van de schrijvers. Wij, mensen, zijn beeld van God. Dat maakt dat elke mens uitnodiging is tot liefde. Waarom gaan wij daar dan zo weinig op in? Er is zoveel ellende in de wereld, soms veroorzaakt door de mens, soms door de natuur. Die ellende ervaren we ook in ons eigen leven. Juist dan is Gods aanwezigheid het sterkst en is dus ook onze gieter het meest gevuld. Toch zijn er nogal wat mensen die juist dan de tuinman niet kunnen zien, met alle verwijten van dien. Hij die ons de gieter aanreikt, wordt verweten dat hij het niet laat regenen ...! Het doet me denken aan wat in vele variaties in de bijbel te vinden is, zoals hier bij

Matteüs: "Gelukkig zijn jullie, omdat jullie ogen zien en omdat jullie oren horen. Want ik verzeker jullie, veel profeten en rechtvaardigen hadden willen zien wat jullie zien en zij hebben het niet gezien, en hadden willen horen wat jullie horen, maar zij hebben het niet gehoord" (Mt 13,16 v). Gelukkig ben ik omdat ik kan geloven in een God zonder franjes.

(Deurne, 10 mei 2016)

bij de illustraties:

blz.1: de letters van het woordje GOD in elkaar verweven en ingekleurd opdat u het gemakkelijker zou zien ...

blz.2: mozaïek van Mozes bij de brandende doornstruik in het Sint-Catharinaklooster op de Sinai

blz.6: 'Jezus wast de voeten van Petrus', geschilderd door Ford Madox Brown, 1852

blz.8: icoon van Elia in de grot

blz.10: 'Licht van Kerst', schilderij van Ton Schulten, 2007

blz.12: mens als microkosmos, illustratie uit 'Liber Divinorum Operum' van Hildegard van Bingen, 12^e E